

Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe

Eva Dragomirecká

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

představy společnosti, jak se postarat o své slabé členy, se stále proměňují. Po dlouhém období ústavnictví nastala éra deinstitutionalizace; zahájili jsme reformy, jejichž cílem je nahradit ústavní péči jinými typy sociálních a zdravotních služeb, které podporují život člověka v běžném prostředí. Ruší se kojenecké ústavy, transformují ústavy sociální péče a snižuje počet lůžek v psychiatrických nemocnicích. Chceme žít doma i ve stáří. Máme mnoho důvodů pro preferenci péče o seniory v domácím prostředí. Péči o staré nemocné členy rodiny se realizují a udržují hodnoty soudržnosti, vzájemnosti a altruismu, nemluvě o úsporách nákladů, které by musel na institucionalizovanou péči vynaložit zdravotní a sociální sektor.

Víme však také, že je rodinná péče náročná a bez komplexní podpory pečujících často dlouhodobě neudržitelná. Situace pečujících rodin závisí na mnoha faktorech, z nichž mnohé jsou proměnlivé a kulturně specifické. Je typické rodinné uspořádání vícegenerační a zahrnuje mnoho členů, kteří se o péči dělí? Je péče o staré rodiče očekávaná a uznávaná nebo představuje handicap, který snižuje sociální postavení pečujících? Představuje diagnóza demence stigma pro celou rodinu? Jsou pro pečující rodiny největším problémem finanční nároky péče či riziko ztráty zaměstnání nebo se potýkají především se sociálními a zdravotními dopady péče?

Nelze najít jedno univerzální řešení, jak pomoci pečujícím pečovat. Zahraniční zkušenosti nás mohou inspirovat, ale pro návrh účinných intervencí je třeba popsat aktuální kontext péče a konkrétní potřeby pečujících rodin. To bylo jedním z úkolů výzkumného projektu „Hodnocení potřeb rodinných příslušníků pečujících o seniory“, podpořeného Grantovou agenturou ČR č. 16-07931S, a je to obsahem tohoto čísla. Jednotlivé příspěvky představují současný stav neformální péče o seniory z různých pohledů.

Andrea Dvořáková popisuje sociálně politický a legislativní kontext včetně zcela nového nástroje podpory, kterým je dlouhodobé ošetřovné.

Jiří Remr na základě analýzy desítek rozhovorů prezentuje hlavní kategorie potřeb pečujících, tj. oblasti, na které by se měly zaměřit psychosociální intervence.

Další příspěvek je věnován psychoedukaci, tj. psychosociální intervenci, která v sobě spojuje edukativní a terapeutickou složku. Předkládáme přehled psychoedukačních programů v České republice, se zřetelem na jejich podobu a obsah, jako východisko pro návrh účinných programů a jejich hodnocení.

Do kulturního kontextu péče nás uvádí práce Evy Jarolímové a kolektivu. Zabývá se interkulturními rozdíly v pojetí nemoci a péče o seniory s demencí a prostřednictvím popisu péče v odlehklých částech světa nás upozorňuje na to, jak málo jsme si dosud výzkumně všimli menšin a etnických skupin žijících na našem území.

Rozsáhlá práce Hany Janečkové je unikátním přehledem současných sociálních intervencí zaměřených na podporu rodinných pečujících. Zahrnuje projekty a programy, které jsou aktuálně realizovány obcemi, nestátními organizacemi a centrálními

institucemi na podporu rodin pečujících o seniory a je bohatým zdrojem informací o této oblasti.

Nakonec vstupujeme do světa pečujících. Jejich pohled a zkušenosti byly předmětem dvou diplomových prací, jejichž souhrn zde autorky předkládají. Anna Mikanová zkoumala potřeby pečujících o seniory na Chrudimsku a hledala mimo jiné odpověď na otázku, zda a v čem se liší muži a ženy v roli hlavních pečujících. Terezie Šmídová se zaměřila na pečující o seniory s demencí v Praze a výsledky její práce podpořily důležitost zavádění komunitního systému integrovaných podpůrných služeb.

O výzkumu, jehož aplikačním cílem je zlepšit podmínky rodin pečujících o seniory, platí snad více než o jiných oblastech myšlenka Johana Wolfganga von Goetheho, kterou jsem si vypůjčila pro název editoriale. Děláme to i pro svou vlastní budoucnost.